

Utbildningsutskottets betänkande

1980/81: 18

med anledning av proposition 1980/81: 100 såvitt gäller anslag till statliga skolor för vuxna, m. m., jämte motioner

NIONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1980/81: 100 bilaga 12 (utbildningsdepartementet) under avsnittet Vuxenutbildning, punkterna E 24–E 4 samt E 10 och E 11, jämte motioner.

1. **Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna E 2–E 4 (s. 601–626) och hemställer.

1. att riksdagen till *Statliga skolor för vuxna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 10 293 000 kr.,
2. att riksdagen till *Statliga skolor för vuxna: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 6 451 000 kr.,
3. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1980/81: 100 förordats om en minskning med två procent av vissa statsbidrag till driften av kommunal vuxenutbildning (komvux),
4. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1980/81: 100 förordats om statsbidrag till kommuner med särskilda behov inom kommunal vuxenutbildning och grundutbildning för vuxna (grundvux),
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa,
6. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1980/81: 100 förordats om försöksverksamhet med etappindelade kurser,
7. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1980/81: 100 förordats om försöksverksamhet med grundskolekurser på invandrarspråk,
8. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1980/81: 100 förordats i fråga om deltagarantal i kurs för vissa handikappade,
9. att riksdagen godkänner vad som i proposition 1980/81: 100 förordats i fråga om statsbidrag till grundutbildning för vuxna,
10. att riksdagen till *Bidrag till kommunal vuxenutbildning m. m.* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 652 844 000 kr.

2. Bidrag till viss central kursverksamhet. Regeringen har under punkt E 10 (s. 634–636) föreslagit riksdagen att till Bidrag till viss central kursverksamhet för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 26 978 000 kr.

Motionerna

1980/81: 546 av Hans Alsén m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar anhålla att regeringen framlägger förslag om statsbidrag till de konsumentkooperativa organisationernas kursverksamhet.

1980/81: 1277 av Stig Alemyr m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen till Bidrag till viss central kursverksamhet för budgetåret 1981/82 beslutar anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 6 500 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 33 478 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen.

1980/81: 1705 av Hans Nyhage m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen till Bidrag till viss central kursverksamhet för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 21 582 400 kr.

Utskottet

Statsbidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet har sedan budgetåret 1970/71 utgått från ett anslag benämnt Bidrag till löntagarorganisationernas centrala kursverksamhet. Från detta anslag utgick under budgetåren 1972/73–1973/74 på försök bidrag även till central kursverksamhet inom Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Sveriges fiskares riksförbund. Budgetåret 1974/75 utökades verksamheten genom bidrag även till Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), numera Sveriges hantverks- och industriorganisation – Familjeföretagen. Samtidigt fördes medölsanvisningen till de tre angivna organisationerna över till ett nytt anslag kallat Bidrag till vissa organisationers centrala kursverksamhet. Sedan försöksverksamheten avslutats får de tre organisationerna numera bidrag till kostnader för undervisning, resor, kost och logi enligt samma bestämmelser (1970: 272, ändrad senast 1980: 353) som löntagarorganisationerna.

I årets budgetproposition föreslås att de båda anslagen skall föras samman till ett anslag benämnt Bidrag till viss central kursverksamhet.

I motion 1980/81: 546 hemställs att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om statsbidrag till de konsumentkooperativa organisationernas centrala kursverksamhet.

Utskottet, som avstyrkte ett likalydande motionsyrkande förra året (UbU 1979/80: 23, p. 8), anser nu liksom då att största återhållsamhet måste iakttas när det gäller nya statsfinansiella åtaganden. Om kretsen av bidragsberättigade organisationer utvidgas kommer detta troligen att medföra ytterligare anspråk på medel under anslaget. Riksdagen bör därför avslå motion 1980/81: 546.

Med hänsyn till det ansträngda budgetläget föreslås organisationerna för

budgetåret 1981/82 bli tilldelade statsbidrag för högst lika många kurser, som de kommer att redovisa för innevarande budgetår.

Enligt motion 1980/81: 1277 bör en sådan begränsning inte införas. Motionärerna anser att löntagarorganisationerna på grund av olika tillfälliga orsaker inte kunnat anordna så många kurser som planerats innevarande budgetår och att de nästa budgetår måste få möjlighet att fullfölja den utbildning de planerat. Detta medför ett större medelsbehov. Motionärerna föreslår därför att anslaget ökas med 6 500 000 kr. till 33 478 000 kr.

Utskottet delar statsrådets uppfattning och anser att den i budgetpropositionen föreslagna begränsningen av antalet kurser bör införas. Riksdagen bör därför avslå motion 1980/81: 1277.

Anslagsberäkningen i budgetpropositionen grundas på oförändrade bidragsbelopp per deltagare.

Organisationerna bör enligt motion 1980/81: 1705 själva svara för en större andel av kostnaderna för den centrala kursverksamheten än de för närvarande gör. Motionärerna föreslår att anslaget minskas med 20% i förhållande till förslaget i budgetpropositionen, dvs. med 5 395 600 kr. till 21 582 400 kr.

Utskottet kan inte tillstyrka den minskning av bidragen nästa budgetår till löntagarorganisationernas och vissa andra organisationers centrala kursverksamhet som föreslås i motion 1980/81: 1705. Riksdagen bör därför avslå motionen. Utskottet har således inget att erinra mot att anslagsberäkningen grundas på oförändrade bidragsbelopp.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

1. att riksdagen beträffande bidrag till de konsumentkooperativa organisationernas centrala kursverksamhet avslår motion 1980/81: 546,
2. att riksdagen med bifall till proposition 1980/81: 100 och med avslag på motionerna 1980/81: 1277 och 1980/81: 1705 till *Bidrag till viss central kursverksamhet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 26 978 000 kr.

3. Bidrag till kontakttolkutbildning. Regeringen har under punkt E11 (s. 636–638) föreslagit riksdagen att till Bidrag till kontakttolkutbildning för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 8 038 000 kr.

Motionen

1980/81: 1858 av Gunnel Liljegren m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar uttala att tolkutbildning erfordras som yrkesutbildning med inriktning på kommerskollegiets godkännandeprov,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om reformer i tolkutbildningen,
3. att riksdagen beslutar uttala att i avvaktan på regeringens förslag stor

restriktivitet skall iakttas vad beträffar kurser för kontakttolkar enligt nuvarande praxis.

Utskottet

Utbildning av kontakttolkar för invandrare startade på försök år 1968 på initiativ av arbetsgruppen för invandrarfrågor inom dåvarande inrikesdepartementet. Verksamheten övertogs av statens invandrarverk (SIV) vid verkets tillkomst år 1969. Kurserna var förlagda till Nordens folkhögskola Biskops Arnö. För att täcka den stora efterfrågan anordnades fr. o. m. budgetåret 1972/73 även kurser i form av studiecirklar.

Invandrarutredningen föreslog i sitt andra delbetänkande (SOU 1972: 83) att ansvaret för kontakttolkutbildningen skulle föras över till skolöverstyrelsen (SÖ) och att utbildningen skulle anordnas av studieförbund och folkhögskolor. Dessa skulle enligt utredningen stå i nära kontakt med den av utredningen föreslagna tolkskolan på eftergymnasial nivå. Förslaget om en eftergymnasial tolkskola har inte genomförts.

Ansvaret för kontakttolkutbildning i form av kurs vid folkhögskola och i form av studiecirkel överfördes fr. o. m. budgetåret 1974/75 till SÖ (prop. 1974: 100, UbU 1974: 20, rskr 1974: 185). Verksamheten bekostades med medel anvisade dels under anslagen till folkhögskolor och studiecirkelverksamhet, dels – för vissa merkostnader – under anslaget Vissa särskilda vuxenutbildningsåtgärder.

Riksdagen beslöt våren 1977 om en plan för kontakttolkutbildning inom de fem huvudområdena social-, sjukvårds-, arbetsmarknads-, arbetsplats- och rättstolkning (prop 1976/77: 100, UbU 1976/77: 19, rskr 1976/77: 176). Samtidigt anvisades medel för vissa merkostnader under ett nytt anslag benämnt Bidrag till kontakttolkutbildning.

I sammanhanget bör nämnas att tolkutbildning numera också ges inom högskolan på allmän utbildningslinje, tolklinjen om 60–80 poäng, inom sektorn för utbildning för kultur- och informationsyrken. Tolklinjen är indelad i etapper som leder fram till nivån för kommerskollegiums prov för godkänd tolk resp. nivån för kommerskollegiums prov för speciell kompetens inom valt område. Tolklinjen finns innevarande läsår vid universiteten i Stockholm, Uppsala, Göteborg och Umeå.

I en rapport den 3 september 1980 har SÖ redovisat en utvärdering av kontakttolkutbildningen och lagt fram förslag om en fortsatt utbildningsverksamhet. I rapporten tas bl. a. upp utbildningsformerna och fördelningen av utbildningen på olika anordnare, införande av en introduktionskurs inom grundutbildningen, frågan om vidareutbildning för redan utbildade kontakttolkar, förbättringar av det studiesociala stödet och av ersättningen till anordnarna samt frågan om samordning av kontakttolkutbildningen och den högre tolkutbildningen som ges inom högskolan. Föredragande statsrådet är inte beredd att i budgetpropositionen ta ställning till de ändringar i utbildningen som SÖ föreslagit i sin rapport.

För nästa budgetår beräknas under förevarande anslag, liksom innevarande budgetår, medel för utbildning av 1 800 kontakttolkar. Föredragande statsrådet framhåller att erfarenheterna visat att de studiesociala förmånerna spelat en mycket stor roll vid rekrytering av deltagarna i utbildningen. För att möjliggöra en fortsatt tillfredsställande rekrytering föreslås höjningar av bidragen till ersättning för förlorad arbetsförtjänst och till inackorderingskostnader.

I motion 1980/81: 1858 yrkas att riksdagen skall uttala att tolkutbildningen skall vara yrkesutbildning och inriktas på kommerskollegiums prov för godkänd tolk (yrkande 1). Riksdagen skall vidare hos regeringen begära förslag om reformer i tolkutbildningen (yrkande 2). I avvaktan på sådana förslag skall stor restriktivitet iakttas när det gäller kurser för kontakttolkar enligt nuvarande praxis (yrkande 3).

Med hänvisning till att frågan om kontakttolkutbildningen aktualiserats genom SÖ:s rapport och för närvarande bereds inom regeringskansliet föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1980/81: 1858.

Utskottet som inte har något att erinra mot medelsberäkningarna hemställer

1. att riksdagen beträffande reformer inom tolkutbildningen m. m. avslår motion 1980/81: 1858.
2. att riksdagen till *Bidrag till kontakttolkutbildning* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 8 038 000 kr.

Stockholm den 12 mars 1981

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets behandling: Stig Alemyr (s), Hans Nyhage (m), Bengt Wiklund (s), Jörgen Ullenhag (fp), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Helge Hagberg (s), Sven Johansson (c), Lennart Bladh (s), Birgitta Rydén (m), Karl-Erik Häll (s), Ylva Annerstedt (fp), Larz Johansson (c), Iris Mårtensson (s) och Christina Rogestam (c).

Reservationer

Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Karl-Erik Häll och Iris Mårtensson (alla s) har avgivit följande reservationer.

1. Bidrag till konsumentkooperativa organisationers centrala kursverksamhet under anslaget Bidrag till viss central kursverksamhet (punkt 2, mom. 1)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Utskottet, som" och slutar "motion 1980/81: 546" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att de konsumentkooperativa organisationernas utbildningsverksamhet utgör ett viktigt led i en allmän strävan att demokratisera samhälle och näringsliv. Därför bör även dessa organisationer få samma stöd till sin centrala kursverksamhet som löntagarorganisationerna och vissa andra organisationer. Riksdagen bör med bifall till motion 1980/81: 546 ge regeringen till känna att riksdagen skall föreläggas förslag om bidrag även till de konsumentkooperativa organisationernas centrala kursverksamhet.

dels att utskottets yrkande under 1 bort ha följande lydelse:

1. att riksdagen beträffande bidrag till de konsumentkooperativa organisationernas centrala kursverksamhet med bifall till motion 1980/81: 546 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Ökning av medelsanvisningen under anslaget Bidrag till viss central kursverksamhet (punkt 2, mom. 2)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 3 börjar "Utskottet delar" och slutar "motion 1980/81: 1277" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör löntagarorganisationerna få fullfölja den utbildningsplanering som de påbörjat för nästa budgetår. De olika faktorer som begränsat antalet kursdagar innevarande budgetår får inte negativt påverka det kommande årets utbildning. Riksdagen bör därför avvisa regeringens förslag om en begränsning av antalet kurser i vad gäller löntagarorganisationernas och vissa andra organisationers centrala kursverksamhet och anvisa medel till det antal kursdagar SÖ beräknat. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1980/81: 1277 anvisa 6 500 000 kr. mer än regeringen föreslagit, dvs. totalt 33 478 000 kr.

dels att utskottets yrkande under 2 bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med anledning av proposition 1980/81: 100 samt med bifall till motion 1980/81: 1277 och med avslag på motion 1980/81: 1705 till *Bidrag till viss central kursverksamhet* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 33 478 000 kr.